

Νικόλαος Ροδουσάκης, Γιώργος Σώκλης
Ο Τουρισμός χωρίς Μεταφυσική

Δεν είναι οι λίγες οι φορές, και όλο πιο συστηματικά τα τελευταία χρόνια, που έχουν έρθει στη δημοσιότητα διθυραμβικές αναλύσεις για τη συμβολή του τουρισμού στην ελληνική οικονομία. Ορισμένοι από τους χαρακτηρισμούς που εντοπίζονται σε αυτές τις αναλύσεις για τον τουρισμό είναι: «ατμομηχανή της οικονομίας», «βαριά βιομηχανία της χώρας», «γίγαντας της οικονομίας», κ.ά.. Όσον αφορά την ποσοτικοποίηση της συμβολής του τουρισμού στην ελληνική οικονομία, ορισμένες από τις εκτιμήσεις που έχουν κατά καιρούς δημοσιευθεί αναφέρουν ότι ο τουρισμός συνεισφέρει ακόμα και άνω του 30% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) της χώρας. Από την άλλη πλευρά, σύμφωνα με τις σχετικές ανακοινώσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (ΠΟΤ), το μερίδιο του τουρισμού στο ΑΕΠ της ελληνικής οικονομίας δεν ξεπερνά το 7%. Περαιτέρω, εάν είναι βάσιμες οι εκτιμήσεις για συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ της τάξεως του 30%, θα ανέμενε κανείς ότι το έτος 2020, όπου τα τουριστικά μεγέθη σχεδόν εκμηδενίστηκαν συνεπεία της πανδημίας, η μείωση του ΑΕΠ της χώρας θα κυμαινόταν τουλάχιστον σε αντίστοιχα επίπεδα με αυτά της εκτιμηθείσας συνεισφοράς του τουρισμού στο ΑΕΠ. Ωστόσο, σύμφωνα με τις πλέον πρόσφατες ανακοινώσεις της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ), το ΑΕΠ της ελληνικής οικονομίας για το έτος 2020 μειώθηκε κατά «μόλις» 8,2%.

Σκοπός της παρούσης εργασίας είναι (α) να εντοπίσει την πηγή των αποκλίσεων ανάμεσα στους διθυράμβους για τον ρόλο του τουρισμού στην ελληνική οικονομία και την πραγματικότητα, και (β) να προσφέρει μία εμπειριστατωμένη εκτίμηση για τον πραγματικό ρόλο του τουρισμού στην ελληνική οικονομία. Η ανάλυσή μας βασίζεται, αφενός, σε βασικές εθνικολογιστικές έννοιες και μεθοδολογικά εργαλεία, και, αφετέρου, σε ένα πολυκλαδικό υπόδειγμα επιδράσεων στην οικονομία το οποίο βασίζεται στην έννοια του «σραφφαϊανού πολλαπλασιαστή».

Τα κύρια ευρήματα της ανάλυσής μας συνοψίζονται ως εξής:

(i). Η σύγχρονη αναγνωρισμένη προσέγγιση για την εκτίμηση της συμβολής του τουριστικού τομέα στην οικονομία είναι μέσω των εθνικών λογαριασμών και, συγκεκριμένα, του συστήματος των Δορυφόρων Λογαριασμών Τουρισμού (ΔΛΤ), μέσω των οποίων εκτιμάται η τουριστική ακαθάριστη προστιθέμενη αξία, το τουριστικό ακαθάριστο εγχώριο προϊόν και ο λόγος της τουριστικής κατανάλωσης προς τη συνολική προσφορά στην οικονομία (tourism ratio). Η Ελλάδα είναι από τις ελάχιστες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) που δεν έχει ακόμα αναπτύξει εντός των εθνικών της λογαριασμών σύστημα ΔΛΤ και, επομένως, δεν υπάρχει εκτίμηση για το ύψος της τουριστικής ακαθάριστης προστιθέμενη αξίας, του τουριστικού ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος, και της τουριστικής κατανάλωσης στην ελληνική οικονομία. Ως εκ τούτου, η έλλειψη συστήματος ΔΛΤ αποτελεί την κύρια πηγή των παρατηρούμενων αποκλίσεων μεταξύ διαφόρων εκτιμήσεων και της πραγματικότητας. Μια άλλη πηγή αυτών των αποκλίσεων αποτελεί η συχνή παρανόηση και λανθασμένη ερμηνεία οικονομικών μεγεθών και εννοιών, όπως η σχέση ταξιδιωτικών εισπράξεων και ΑΕΠ, και το ύψος του λεγόμενου «τουριστικού πολλαπλασιαστή» της ελληνικής οικονομίας και η ερμηνεία του.

(ii). Η συμβολή του τουρισμού στην ελληνική οικονομία είναι σημαντικά υψηλότερη από ό,τι στις χώρες του ευρωπαϊκού βορρά, αλλά σε απόλυτη αντιστοιχία με αυτήν των άλλων χωρών του ευρωπαϊκού νότου, εύρημα που είναι σε συμφωνία με την παρατηρούμενη απόκλιση της ύφεσης μεταξύ ευρωπαϊκού βορρά και νότου, η οποία δύναται να ερμηνευθεί από τη σχετικά υψηλότερη εξάρτηση του ευρωπαϊκού νότου από τον εξαιρετικά ευάλωτο στην πανδημία τουριστικό τομέα. Ειδικότερα, εκτιμούμε ότι η άμεση και έμμεση επίδραση του εισερχόμενου τουρισμού στο ΑΕΠ της ελληνικής οικονομίας είναι της τάξης του 10%, ενώ η αντίστοιχη επίδραση του συνόλου του τουριστικού τομέα (εισερχόμενου και εσωτερικού) δεν ξεπερνά το 15%.

Η αξιολόγηση των ευρημάτων της ανάλυσής μας, καταδεικνύει ότι (α) συγκρινόμενη με τις οικονομίες του ευρωπαϊκού βορρά, η ελληνική οικονομία χαρακτηρίζεται από σχετικά υψηλή εξάρτηση από την εισερχόμενη τουριστική ζήτηση, (β) η συνολική συμβολή του τουρισμού στην οικονομία είναι απολύτως αντίστοιχη με αυτή των υπολοίπων χωρών του ευρωπαϊκού νότου, και (γ) τα χαρακτηριστικά του τουριστικού τομέα δεν ανταποκρίνονται στο ρόλο της «ατμομηχανής» ή της «βαρειάς βιομηχανίας» της ελληνικής οικονομίας.